

„Minden technika között az üveget szeretem a legjobban, mert ennél a színek átlátszóságuknál fogva szinte már anyagfelettiek.”¹⁸ A rajzosságot, a dekorativitást is célul tűzte ki ebben a technikában, amiről Gerő Ödönnek írt, 1913. szeptember 27-én kelt levele is tanúskodik. A modern üvegekről írva kifejti, hogy „a legképtelenebb világítási erőket tudják produkálni: ezt felhasználva, s azt a körülményt, hogy a tökéletes forrasztó eszközök az ólmot valóságos rajztollá teszik... újat alkotunk.”¹⁹

A temesvári kápolnában lévőkhöz hasonló kör alakú, figuratív színes üveglablak viszonylag ritka a korban. Megemlíthető a Medgyaszay István tervei szerint épült veszprémi színház homlokzatán lévő kör alakú, Nagy Sándor tervezte ablakok sora (Majoros Károly kivitelezésében, 1908). Róth Miksa műhelyében készültek szintén általa tervezett kabinet ablakok. Más alkotóktól is találunk példát egykorú, kör alakú üveglablakokra.

A temesvári szeminárium, ezen keresztül pedig az üveglablakok későbbi sorsa hűen tükrözi a XX. század történelmének viszonyosságait. Az épület felavatásakor már hadban állt egymással Európában a két szövetségi rendszer. Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés nemcsak a történelmi Magyarországot darabolta fel, hanem a csanádi egyházmegyét is szétszabdalta. A szeminárium létrejöttén bábáskodó Glattfelder püspök kénytelen volt elhagyni székhelyét, valósággal kitoloncolták, mivel nem volt hajlandó letenni a hűségesküt az új államra. A királyi Románia államkeretei között még szabadon működhetett a papneveldeben a magyar és német nyelvű képzés, ám a második világháború után kiépülő kommunista diktatúra megpecsételte a szeminárium sorsát. 1947-ben államosították a papnevelde épületét. 1950-ben pedig magát az intézményt is megszüntették. 1951-ben koncepciót perit indítottak az egyházmegye vezetői ellen, melynek dr. Boros Béla, a szeminárium utolsó rektora is áldozata lett, életfogytiglani kényszermunkára ítélték. Az ő érdeme volt, hogy az üveglablakok megmenekültek a pusztulástól. A szeminárium elhagyásakor ugyanis utasítására a tematikus üveglablakokat leszerelték és gondosan becsomagolva száraz és illetéktelenektől elzárt helyre, a püspöki székesegyház karzatára menekítették őket. Itt véstelték át a diktatúra évtizedeit. A szemináriumi palota díszítéséből csak az üveglablakok maradtak meg napjainkra, mivel falfestményeit lemeszelték, annak idején nagy gonddal és odaadással tervezett és kivitelezett berendezését pedig széthordták vagy tönkretették. A funkcióját veszített kápolnában diákszállót rendeztek be. A menekítés sikerét jelzi, hogy sokáig a szakirodalomban is úgy vélték, elpusztultak az államosítás viszonyosságai közepette. Murádin Jenő a *Vár ucca tizenhétben* 1999-ben megjelent tanulmánya hívta fel a figyelmet az együttesre, ismertetve kalandos felsőukat. Az üveglablakok a temesvári forradalom nyomán bekövetkező rendszerváltás után támadtak fel tetszhalott állapotukból. A püspöki palota udvarra néző emeleti folyosóján, annak lezárásaként nyerték el új helyüket 1995 szeptemberében, azóta előzetes bejelentkezéssel látogathatóak. Bár nem eredeti helyükön állnak, és szűk térben lehet csak megcsodálni őket, látványuk mégis lenyűgöző művészi élményt jelent.

Székely Gábor

Búcsú Frumóságban

Frumósza Moldovában, a Tárló folyó mentén, kilenc kilométer távolságra van Pusztinától, és azok közé a falvak közé tartozik, ahová a pusztinaiak nagy számban eljárnak búcsúra. A templombúcsú július 26-án van. Mária Magdolna napján. 1990 óta az ünnepi misét a naptári dátum szerint tartják meg, előzően az előző kommunista időszakból, amikor a 26-a utáni vasárnapon volt a búcsú. Napjainkban már egyre kevesebben mennek gyalog, sokan személyautóval, lovas szekérral, kisbusszal, ami ezen a napon csak a búcsúsokat fuvarozza reggel 7-től fél 12-ig.

A Frumósásra készülő pusztinaiak körében pár nappal vagy egy héttel korábban a szomszédok, rokonok, barátok elkezdnek szervezkedni, útítársakat keresni. Sok pusztinainak rokonai is vannak Frumóságban, de a búcsúra mások is elmennek. Többnyire az elfoglaltság vagy az időjárás dönti el a részvételt. 2003-ban egyik barátnőm megkeresett a búcsú előtt néhány nappal, hogy lenne-e kedvem vele együtt menni a búcsúra, mert neki nincs olyan szomszédja, akivel szívesen menne. Megbeszéltük, hogy reggel kilenc óra tájban beszélök hozzá és lemegyünk a temető alá, ahonnan a kis busz indul.

¹⁸ MDK-C-I-10/2586., idézi Gellér 1977. 251. old.

¹⁹ Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, itsz.: 15594/62., idézi Gellér 2003. 171. old., 130. jegyzet

Már reggel korán lehetett hallani a búcsúra indulók beszélgetését az utcán. A köszönéseknél nem hangzott el, „*merre mész?*”. Inkább csak, „*elindultatok-e?*”, „*jól siettek!*”, „*visztek-e jó nagy tarisnyát?*”, „*mikor van az első mise?*”, „*mikor van a nagy mise?*”, „*mivel mentek?*”. Amíg öltöztem, édesanyám sorra szolgálta a híreket, kik mentek le az úton, ki kivel ment; már tudtam a mise kezdetét, hogy hány hely van a kisbuszban, mennyibe kerül Frumószáig az út, hányan mentek lovas szekérral. Kis idő múlva kezdte mondogatni, „*a sokja elment, kezdnek meggyérülni*”. Tudtam, hogy sietnem kell, ha nem akarom hallani anyám rágódását, ami inkább fáj. Láttam, hogy legszívesebben ő is menne a búcsúra. Amikor indultam volna ki a kapun, szót, hogy várjak egy kicsit és nem sokára egy csokor virággal jött: „*örökké elfelejtesz valamit!*”. Elvettem a virágokat és komolyra, a búcsúba indulóhoz illőre fordítottam viselkedésemet: „*Maradjon békével, a nagy mise után sietünk haza. Járj Isten hírével, s az Isten adjon szerencsés utat. Ha meghínak enni, mennyetek el, s osztá induljatok haza!*” Annak ellenére, hogy hétköznap volt, nem találkoztam senkivel, aki a mezőre indult volna dolgozni. Vagy a búcsúra mentek vagy otthon maradtak, pedig nem volt kötelező ünnep.

Oti barátnőm már kész volt és izgatottan várt. Örvendett, hogy az édesanya elvitte a gyereket, így nyugodtan tud jönni a búcsúra. Mikor meglátta a virágot vissza akart témi, de aztán mégsem tette, a jó szerencse miatt. Adtam neki pár szál virágot és siettünk le az úton a többiekkel együtt. Most már izgulunk, hogy ne kelljen sokat várni a buszra, hogy minél hamarabb érijünk Frumószába. Alig voltak egy páran a váróhelyen. Több autó is volt, amik az embereket szállították. Legalább tizenötön szálltunk fel a kilenc személyes kisbuszra. Mindenki összébb húzódott, hogy többen férjünk el, s fél óra múlva már a frumószai templom előtt voltunk. Be is mentünk a templomba, ahol a misék egymás után következtek. Alig telt el pár pere, máris ismerős szólított meg majd mások és köszöntött. A kicsi misén gyónni szoktak azok, akik nem tették meg otthon. A pusztinaiak között élénk beszélgetést vettem észre, közelebb húzódtam, hogy megtudjam, mi az oka a suttogásnak. Elég gyorsan kiderült: az egyik gyóntató helyen egy fiatal pusztinai pap van és bátorították, biztatták egymást, hogy oda menjenek gyónni, mert az gyóntat magyarul. Én is odamentem, és valóban a sorban mind pusztinaiak voltak. Nem vártam meg, hogy a mise befejeződjék, amikor Oti is végzett a gyónással, intettem, hogy menjük ki, úgyis részt veszünk a nagy misén, most nézzük meg, mi van a vásárban, találkozunk-e ismerősökkel?

Oti viccesen megjegyezte, hogy nekem könnyű, mert látta, hogy már akadt ismerős, de ő éhezni fog, mert nem ismer senkit.

Nem volt időnk folytatni búcsús témánkat, mert az ismerős kijött utánam a templomból és máris kérdezte, hogy elígértünk-e már valahová, mert ha nem, akkor menjünk el hozzá most, vagy a nagymise után. Megköszöntem és mondtam, hogy nem volt időm elígérkezni, nemrég érkezünk, csak éppen a vásárba indultunk, aztán meg engem már régóta hívott az egyik jó ismerősöm, hogy jöjjen el a búcsúra és látogasson meg. Megértően elköszönt, de máris jöttek a következő hívogatók. Három mosolygó arc vett körül, három kislány egyszerre mondta édesanyjuk üzenetét: „*Édesanyám azt mondta, hogy csak a nagymisére tud eljönni, de ha meglássuk, mondjuk meg, hogy jöjjön nálunk enni most. Azt es mondta, hogy kend kerejsen másokat es, hogy legyünk sokan!*” Ertettünk a szóból, vihetem a barátnőmet, mehetünk többen is. A nagyobbik kislány Annamária volt, tízéves és jó ismerősnek számított, amióta megcsináltatták a magyar igazolványukat. A két kisebbik, Petronella 8 éves és Éva 7 éves. Szépen beszéltek magyarul és Oti nagyon csodálkozott, hogy Frumószában az iskolás gyermekek is jól beszélnek. (Itt a kis gyermekeket megtanítják románul, hogy az iskolában boldoguljanak, majd utána megtanulnak egymástól magyarul is). Évike rögtön átvette a szót és mondta, hogy ők járnak magyarul tanulni. Hívásomra velünk tartottak a vásárba, már tudták hol vannak a hajcsatok, a dinnye, a napszemüvegek. Nekünk is megmutatták, hogy milyen szépek. Mondtam, hogy válasszanak napszemüveget, hajcsatot, veszek nekik ajándékba. Nagyon boldogok voltak, belerakták a színes hajcsatokat kistáskájukban, amit már korábban vásároltak maguknak a „búcsús pénzből”, a napszemüveget rögtön fel is rakták. Otinak is eszébe jutott, hogy a kisfiának kell vásároljon búcsúfiát, mert ez volt a feltétel, hogy ottmarad „anyójjával”, ha visz neki valamit. Gyorsan túlestünk a vásárláson és máris a körhinták előtt álltunk, ezek ugyan messziről is látszottak, de Évike ragaszkodott hozzá, hogy menjünk közelebb. „*Erőst szépek a hintók, ilyenek még nem es vótak itt Frumoszába.*” Ha már olyan közel kerültünk, akkor meghívtam mindenkit egy körre. Csak Oti nem fogadta el, mert „mit szólnak, akik meglátnak, hogy vén létünkre hintó-zunk”. Én vállaltam az anyuka szerepet és lefoglaltunk négy széket: jól szórakoztunk a hintán is, s azol is, akik lentről néztek. Ha már a vásárban voltunk, megnéztük az állatvásárt, a gabonavásárt. Ez nem érdekelte a lányokat, de nem akartak elveszíteni bennünket és mondták, hogy a misére is velünk tartanak. A sok nézelődés után még volt időnk fagyilaltot enni, utána indultunk a templom felé.

Közeledett 12 óra, amikor harangoztak be a nagymisére. A templom zsúfolásig tele volt, sokan a templom udvarán álltak, vagy árnyékos helyre ültek és ott várták a mise kezdetét. A hangosítás lehetővé tette, hogy a misét kint is hallják. A templomban keresztünk helyet és együtt maradtunk. Ilyenkor a sokaság miatt felbomlik az ülésrend, gyermekek, felnőttek, férfiak, nők ott állnak, ahol épp hely van. De Klára, a kislányok édesanyja mégis megtalált és intett, hogy kint keressük egymást. Mindenki hallgatta a misét, de lehetett látni, hogy közben nézelődnek, ismerőseket kutatnak.

A mise befejezése után már a templom ajtajában kezdődött a *hívogatás*. Aki nem látott ismerőst, vagy nem is számított arra, hogy kint találkozik valaki ismerőssel, ismeretleneket is megszólított és enni hívta. Az udvaron és templom kapujában nagy volt a sietség, a kapkodás, hogy vendégeket fogjanak. A templom előtti úton is lehetett látni hívogatókat, de a legtöbben már az udvarról úgy távoztak, hogy megvolt az a négy-öt személy, akiket vittek haza ebédre. A hívogatás mindig a mise után, vagy közben és a templom körül történik, senki nem keres vendégeket a vásárban, vagy délután, este.

Klára nézelődött más vendég után is, de nem látott ismerőst, így indultunk haza felé. Az édesanyja otthon volt és várta a kicsiszalanci vendégeket, akik mise előtt már felkeresték és ott hagyták a szekeret a lóval. A férje kicsiszalanci származású és a szüleinek még egy testvére a feleségével szekérral érkezett reggel. Klára a férjét a templom előtt hagyta, hogy amikor „meggyérülnek” az emberek, nézze meg van-e valaki, akit nem hívott el senki enni és azokat hozza el. Mondta, hogy ez neki többször is bevált, hogy olyan bűcsúsokot talált, akiket „senki sem hívott meg, ott álltak a templom kapujában és vártak. Az ilyeneket jó elhíni, mert azoknak jól esik az étel, aval csinálsz jó Istenfizesést!” A férje még hozott két vendéget, akik szintén kicsiszalanciak voltak, így nyolcan ültünk az asztal mellé, Klára legnagyobb öröme, hogy elfogy az étel, amit készített.

Az asztalok az udvaron a szőlőlugas alatt voltak megerítve virágos díszítésű pamut abroszokkal. Az összetolt asztalok mellett hosszú keskeny padok voltak, leterítve gyapjú szőtesekkel. Az asztalsor két végénél volt két szék. Amikor hazaértünk köszöntünk Mariska néninek, aki fogadott bennünket és máris mutatta az asztalokat, s mondta, hogy foglaljunk helyet. Klára figyelmeztette a lányait, hogy ne sieszenek beülni az asztal mellé, mert a vendégeké az elsőbbség, inkább segítsenek neki, majd leülnek utoljában. Mariska néni, Klára édesanyja nem ült le az asztal mellé, beszélgetett a kicsiszalanci rokonokkal, dicsérték a szép misét és hogy annak ellenére, hogy *méhes nap* (hétköznap) van, *sok világ volt a misén*, sok volt az *idegenség*, szép bűcsű volt. Megszámlálták a miséző papokat: tizenhét pap celebrálta a misét. Klára kinézett a házból és bele is szólott tréfásan: „*azét mentek a misére, hogy olvassák a papokat?*” Hívta Annamáriát, hogy segítsen kihozni a felvágott kenyéret. Mentek a kislányok és hozták a kosarakat tele kenyérral. Édesapjuk jött a pálinkás üveggel, a tálccával és a poharakkal. Kitéltötte, és mindenkit megkínált pálinkával. Először mindenki megfogta a poharát és vártunk, míg körbe járja a hosszú asztalt. Hívta a feleségét is, aki a ház mögötti nyári tűzelőben volt. Amikor mindenki jelen volt, elhangzottak a pohárköszöntők. Klára kezdte magyarul: „*Az Isten tartson meg mindenkit, jöjjenek el másszor es!*” A férje románul köszöntötte a kicsiszalanciakat, azok inkább románul beszéltek. Az édesapja magyarul mondta a jó kívánságokat: „*Az Isten adjon jó egészséget, hála Istennek, jó egészségben találtunk!*” Mariska néni meg is jegyezte tréfásan, hogy apatársa még tud magyarul. Az idős bácsi elmondta, hogy náluk faluban sok az oláh és már kezdték elfelejteni a magyar szót, de a frumoszaiak, a pusztinaiak „*még tartják a magyar beszédet*”. Közben Klára kihozta az evőeszközöket, a tányérokat és a kislányok segítségével mindenki elé tettek kanalat, villát és tányért. A levest két leveses tálban rakta az asztalra és kiszolgáltuk magunkat. Az időseknek Klára mert a tányérjukba. Amikor mindenkinek volt leves a tányérjában, felálltunk, keresztet vetettünk és az idős bácsi elkezdett imádkozni. Ezt mindenki követte: közösen elmondtuk románul a Miatyánkot, az Üdvözlégyet és a végén az asztali áldást szintén románul. Leültünk és Mariska néni máris biztatta a társaságot: „*Nyúljanak haza, ne szegyeljék, egyenek!*” Alig kezdtünk el enni és Klára máris újra töltötte a leveses tálakat, hozta a kenyeret és biztató, hogy még szedjünk. Finom volt a *savanyú leves*, házi tyúkból készült. Kapott is dicséretet a háziasszony. A húst, ami a levesben volt, kézzel fogták, sóba mártották és úgy ették meg. Amikor senki nem kért több levest, Klára összeszedte a leveses tányérokat és tisztát hozott a *galuskának*. A „tőtikét” is nagy, széles tálakon hozta az asztalra és onnan vett ki-ki saját magának. Az idősek kanállal ették, a fiatalok villát használtak. A galuskával egyszerre hozták a bort és a boros poharakat. Klára férje töltött a poharakba és körbejárva az asztalt, megkínálta a vendégeket. Volt aki vizet kért, azt a kislányok hozták bögrében és nyújtották annak, aki kérte. Három pohár bort kapott minden vendég. Két pohárral *tisztelt* a ház gazdája, amikor az egyik kiürült, újratöltötte és adta a következő vendégnek, ülve mondták a pohárköszöntőt és itták meg. Ha még maradt a pohárban, azt pótolta és úgy kínálta tovább, és közben mindenkit biztató: „*Igyák meg, vegyék ki a pohárból, szüvesen adjuk. Nem kell nézni, hogy fogy ki az*

évegből, még hozunk. Ahol vót, ott még van." Az utalás az üzletből vásárolt borról szólt. Nekik az udvaron kevés terem és azt már régen megitták, így a búcsúra vett bort adtak a vendégeknek. A galuska levéllel készült, finom volt, kérdeztem, honnan szedte a leveleket? „Ezt nem most szedtem. Tavasszal elmentünk több asszony az erdőbe, jó messze, se ott gyűjtöttük. Annyit hozunk, amennyit elbírnak a hátunkan a szakba. Eltegyük sóba egy nagy bidonba, 40-60 kilásba, s akkor van egész esztendőre. Az erdei vadfaszuljékának erőst jó vékon a levele, azt használjuk galuskának, szapora, jó vékony. Ha kell csak mond meg, me't neked es hozak. Készen elsózam, te csak vidd haza Pusztinába!” Elmondta, hogy amit lehet, azt beszereznek pénz nélkül, a pénz soha sem elég. A galuskához vásárolt a faluban darálthúst, de a levest házi tyúkból főzte, másból nem is szokott, nem lesz jó az bolti fogyasztottból – „Mind elfő a borcsba, nincs jó íze, amit én nevelek, azért nem kell pénzt adni!”

A beszélgetést Klára szakította meg, hogy hozza a kozonát a kalácsot. Ő sütötte, a búcsúra igyekszik készíteni dióskozonát. Bár sok dolog van vele, ilyenkor kell. A kalácsot felszeletelve, tányérokra rakva tette az asztalra és melegen kínálta. Mindenki vett egy-egy szeletet, de már nem bírtak tovább enni. Tréfálkodva mondta Mariska néni, hogy „bezzeg hónapután a kapálóba' jól esne egy darabacska kozona!” Ezzel mindenki egyetértett, de most nem tudunk tovább enni.

Klára megmutatta a kemencét, amiben a finom kalács sült. A kemence fölött fedél volt, egyébként a szabadban volt építve, a ház mellé toldva, ott készültek az ételek is. Úgy látszott mintha csak ideiglenesen használnák, ez volt a nyári tüzelő. Mondta is a háziasszony, hogy sok mindent meg kellene csinálni rendszeren, de nincs miből, a férje keveset keres és sokat költ italra. Komolyan gondolkozott, hogy elmegy Olaszországba dolgozni. Ezt a nyári tüzelőben mondta nekem, és éreztem, hogy hallani akarja a véleményemet. Kérdeztem, hogy mi lesz a lányokkal, hiszen még kicsikék? „Nem kicsikék, tudják mi a nehézség. jön az ősz, kezdődik az iskola, kell vásárolni, nincs miből! Itthon hagyam anyámra, tudnak dolgozni, szót fogadnak!”

Segíteni akartam mosogatni, de kinevetett, nem engedte. Mutatta, milyen sok étel megmaradt a levesből és a galuskából. Rögtön felajánlotta, hogy szívesen ad hazavinni, is ha elfogadom. „Vigy el egy kicsi galuskát mámának es, adok levest es, csak azt kell locsogiatni.” Jót nevetett, arra gondolva, hogyan néznék ki a leveses üveggel. Mondtam neki, hogy néhány galuskát szívesen elviszek édesanyámnak, ennél jobb búcsúfiát nem is tudtam volna kitalálni. Jól szórakoztunk, amíg a tőtikéket beleraktuk egy nejlonzacskóba. Klára mindig arra figyelt, hogy meg ne lássák a vendégek, mit csinálunk, mert még kinevetnek. Befejeztük a pakolást és a beszélgetést. A vendégek készülődtek, azoknak is csomagolt utatralót maradék kozonából. Mindenki elvette, megköszönte és indultak is ki a kapun.

A kicsiszalanciac rendezték a szekéren az ülőhelyeket, behámolták a lovat, románul köszöntek el, még egyszer megköszönték a vendéglátást és indultak haza. Mariska néni kikísérte őket a szekérig, beszélgetett az apatársáival. Kicsiszalanc olyan kilenc-tíz kilométerre van Frumoszától, „lesz amit aprítani a lovacsának”, amíg hazaérnek” jegyezte meg Mariska néni, mikor visszaért az udvarra. Minket marasztaltak még, hogy beszélgessünk egy kicsit, igyunk még egy pohár bort. Tréfálva mondtuk, hogy minket is nagyon várnak otthon, és már elmúlt négy óra. Klára rögtön kitalálta, hogy mivel lehet bennünket marasztani, és indult kávé főzni. Olyan örömmel ment be a házba kávé készíteni, hogy nem volt szívünk visszautasítani. Mondta, hogy gyorsan kész lesz, mert rezsón készíti, nem kell tüzet rakni. A kis rezsó az előszobában volt egy széken, arra rakott fel egy fél literes edényt vízzel. Amikor felforrat a víz, egyszerre belerakta a kávé és a cukrot, összekeverte és kész is volt. Törökösen főzte, s amikor leülepedett a kávé az edény aljára, kitöltötte az előkészített esészékbe, és vittük az asztalra, amit Mariska néni már letakarított.

Ebéd után a lányok elkéredzkeztek sétálni a vásárba, Mariska néni mosogatott a tüzelőben. Mi beszélgettünk és kávéztunk. Klára Otinak is elmondta a tervét, hogy el akar menni Olaszországba dolgozni. Látszott, hogy nehéz döntés előtt áll. Meglepetésemre Oti biztatta, hogy menjen csak, ha a férje és az édesanyja engedi. Otinak a férje Magyarországon dolgozott, mondta, hogy nem sok pénzt küld haza. Jobbnak tartotta, ha az asszonyok mennek el munkát keresni, mert jobban megtakarítják a pénzt, többet küldenek, hoznak haza. Példákat is mondott Pusztinából, hogy az asszonyok házat építettek a külföldön keresett pénzből, és a nők könnyebben kapnak munkát, főleg Olaszországban, ahol legtöbben idős emberekre vigyáznak, takarítanak. A végén Klára elmondta, hogy már csak egy telefonhívásra vár és indul Olaszországba. Klára örült Oti biztató szavainak, én is sok sikert kívántam és szedelőzködtünk, hogy induljunk haza. Hívtuk őket, hogy jöjjenek el Szent Ist'ánba a pusztinai búcsúra. Klára megígérte, hogy ha itthon lesz, eljön.

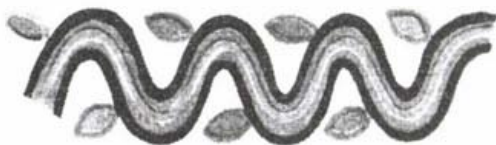
A kis busz a templom melletti megállóhelyen várta a búcsúsokat, nem volt nehéz megtalálni. Indulás előtt még benéztünk a templomba, teljesen üres volt, csak, akik elköszönni akartak, azok léptek be egy pillanatra és a bejáratnál imádkoztak. Gyorsan megtelt a buszunk. Az indulás után sokan keresztet vetettek, hogy szerencsésen hazaérjünk. Nagy volt a láрма, a zsúfoltság. Mindenki egyszerre beszélt és mesélte hol ettek, milyen volt az étel, hogy *sok világ volt a misén*, sok pap misézett. Dolog idő van, nehezen tudnak időt szakítani, de ilyenkor több pap összegyűl, mert nem köti le a vasárnapi mise a saját falujában. Sok volt a gyóntató pap, mindenki tudott gyónni, aki csak akart. Az egyik idősebb néni mondta, hogy Frumószába szeret járni, mert itt jó ételeket főznek. Nem minden faluban tudnak jól főzni, a frumószaiak figyelmesek, mindenkit elhivnak mise után ebédelni, nem marad senki éhesen. Beszédtéma volt a *tarisnya* tartalma is: ki mit vásárolt, ki mit kapott. Sokan édességet vittek az otthon maradt gyerekeknek, volt aki paradicsomot, paprikát vásárolt, mert busszal könnyebb elvinni. Majdnem mindenki kapott búcsús kalácsot azoktól, akik elhívták enni. Egy néni elmondta, hogy *„nekem bizony kenyeret es adtak, met nem vótunk sokan s egy fajka megmaradott, aki elvette, annak azt es adtak, se kozonát es!”* Nagy nevetés tört ki a buszban, amikor bevallottam, hogy én galuskát is hozok anyámnak, mert tudom, hogy ennek örvend a legjobban.

Voltak, akik már a pusztinai búcsúról beszéltek. *„Jó a búcsúkra járni, de minyá jó a Szent Istán, se kell kezdjünk készülődni, ha sokat járunk, sokat várunk!”* Már a nyári nagytakarítással kezdik a készülődést, az utolsó héten a beszerzésre, a főzésre kell figyelni. A frumószai búcsúsokkal nincs sok gond, csak vasárnap reggel érkeznek, de a lézpediek már szombaton estére megérkeznek és nem sietnek haza, akár keddig is maradnak és ez hosszabb mese. Az idősebbek a régi búcsújárásról beszéltek, amikor nem volt jármű és a lézpedieknek idejében el kellett indulni, szombaton reggel, így az erdőn át estére voltak Pusztinában. Nem csak egyszer kellett asztalhoz ültetni őket, nem egy napig maradtak, hanem háromig is. Ma inkább csak nosztalgia a három napi mulatozás a búcsúsokkal. Az autók felgyorsították a közlekedést, 40 km nem számít nagy távolságnak, akik gyalog jöttek vagy jönnek ma is, azok az erdőn keresztül, a rövidebb úton járnak, az csak 12 km. Nem volt sok időnk a lézpedi búcsúról, búcsúsokról beszélgetni, mert hamar haza értünk.

Amikor leszálltunk a buszról, több gyerek is várta a szüleit, köztük Oti gyereke is, aki rögtön kérdezte az édesanyjától, hogy mit hozott neki a búcsúból? Megkapta az édességet és még nagyon várt valamire! Egy darabig alkudoztak, hogy nincs más, mert drága volt, *„anyó meg kell mondja, hogy jó gyermek voltál-e”*, de amikor már tovább nem akarta fokozni a várakozást, elővette a színes napszemüveget és odaadta a fiának. Szilveszter felrakta és eltűnt, elszaladt megmutatni a barátainak az új napszemüvegét. Mikor az útelágazáshoz értünk, elköszöntünk egymástól, Oti megköszönte, hogy együtt lehettünk, mondta, hogy gyorsan eltelt a nap és mégis olyan sok minden történt.

Édesanyám a kapuban állt, nézte, kik érkeznek a búcsúból. Köszöntem és mondtam, hogy nem találom színes napszemüveget, most mi lesz? Jót nevetett, hogy ő nem kicsi gyermek, nem azért van a kapuban, mert vár valamit. Azért jóízűen ette a galuskát és a kalácsot, meg is dicsérte, hogy *„jól ettalálták, jót süttek, jó galuskát tötöttek.”* Míg evett, megtartottam a beszámolót a búcsúról, utána is sokat kérdezett, leginkább az ismerősökről, akikhez ő járt a búcsúba fiatalabb korában *„még élnek-e?”*. Nem válaszoltam, mert nem tudtam, de megígértem anyámnak, hogy jövőben megkeresem a rokonokat is, megkeresem Marika nénéiket, akikhez gyerekként sokat jártunk. Emlékeztem Marika néni vak férjére, a finom savanyú levesekre, az *agyag töltésre*, ahol játszottam, hogy nagyon közel laktak a templomhoz. Láttam, hogy édesanyámnak ez is nagyon jól esett. A buszban igazat mondott az idős néni: jól főznek a frumószaiak: most is látom Marika néni levesének szép piros színét, érzem a kellemes savanyú, édeskés ízét.

Nyisztor Tinka

Moldvai csángó kisbunda himn